ISSN 2278-8808 IMPACT FACTOR: 1.38
An International Peer Reviewed
SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL
FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES

ई-लर्निंगचे सद्यस्थितीतील महत्त्व

आवचर सीमा राघू

निर्मलाताई थोपटे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, भोर, जि.पुणे.

Abstract

'ई' अध्ययनाने आजची शिक्षण प्रक्रिया गतीशील झालेली असून विद्यार्थ्यांना सक्षम बनविण्यासाठी, आपले स्थान निर्माण करण्यासाठी, जागतिक बदलावरोवर राहण्यासाठी ई-अध्ययन गरजेचे असून आज विद्यार्थी, शिक्षक, संस्थापक व प्रशासन या सर्वांच्याच दृष्टीने 'ई' लर्निंग महत्त्वाचे आहे. आज प्रत्येकाचा इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांच्या माध्यमातून शिकण्याकडे कल वाढलेला असून पारंपारिक अध्ययन व ई-अध्ययन यामध्येही आपल्याला फरक दिसून येतो. म्हणून शिक्षण व्यवस्थेसाठी ई-अध्ययन एक वरदानच लाभलेले आहे. इंटरनेट वापरणाऱ्यांची संख्या तर आज कोटीच्या घरात जावून पोहोचली असून ती सतत वाढत जाणार आहे. म्हणून ई-लर्निंग सदयस्थितीत अतिशय महत्त्वाचे आहे.

प्रस्तावना

माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानामुळे जग एक खेडेगाव बनलेले आहे. शिक्षणातील संगणकाच्या प्रवेशामुळे मोठी Ëांती घडून आली आहे. त्यातच ई1अध्ययनाने पुढचे पाऊल टाकले आहे. विद्यार्थ्यांना सक्षम बनविण्यासाठीÊ आपले स्थान निर्माण करण्यासाठी व नविन विचारप्रवाहावरोवर राहण्यासाठी ई1अध्ययनाची आवश्यकता आहे. शिक्षण हा मनुष्याचा तिसरा डोळा असून शिक्षणामुळे अमुलाग्र असे बदल समाजात होत आहेत व संपूर्ण जगच प्रगतीच्या दिशेने वाटचाल करत आहे. तसेच ई1अध्ययनाने आजची शिक्षण प्रËया गतीशील बनलेली आहे.

ई1लर्निंग स्वरूप

इलेक्ट्रॉनिक्स माध्यमाद्वारे जे व्यवहार होवू लागले त्यांच्याशी संबंधित 'ई' अक्षर लावण्यात येवू लागले. आजकाल ई1मेलÊ ई1कॉमर्स Ê ई1परीक्षाÊ ई1शिक्षणÊ ई1अध्ययन व ई1अध्यापनाची संकल्पना म्हणजे माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची एक देणगी आहे.

ई[1]लर्निंग व्याख्या

"ई[1]लर्निंग म्हणजे इलेक्ट्रॉनिक अथवा इंटरनेटच्या माध्यमातून ऑनलाईन लर्निंग."

What is E-learning

- The use of Internet Technologies to deliver a broad array of Solution that enhance Knowledge and Performance [Rosenberg-2001]
- E-learning is Internet enabled learning. [http://www.Cisco.com]

"शिक्षण प्रशासन अध्ययन अध्यापन व्यवस्थापन मूल्यमापन यांची इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे केलेली व्यवस्था म्हणजे ईलर्निंग होय."

"संगणकाच्या माध्यमातून स्वयंअध्ययनाने विद्यार्थ्यांने शिकणे त्यासाठी सी.डी. इंटरनेट ऑनलाईन लर्निंग ऑनलाईन टयुटोरिअल व डी.व्ही.डी. इत्यादी मार्गाचा अवलंब करणे यालाच ई[1]लर्निंग असे म्हणतात."

अशा वेगवेगळया व्याख्या पाहिल्यानंतर आपल्या लक्षात येते की पारंपारिक अध्ययनाच्या सर्व मर्यादा ईलर्निंगमुळे ओलांडलेल्या असून स्वतःचे स्थान ईलर्निंगने निर्माण केले आहे.

पारंपारिक अध्ययन व ई[1]लर्निंग मधील फरक

पारंपारिक अध्ययन	**ईलर्निंग अध्ययन**
१.शारीरिक मर्यादा	१.अमर्यादित
२.वर्गापुरते मर्यादित	२.कधीही केंव्हाही
३.पॉवरपॉईंट ट्रान्सपरन्सी इत्यादीचा वापर	३.बहुविध माध्यमांचा वापर
४.एकमार्गी अध्ययन	४.अध्ययनार्थ्यांच्या सोयीनुसार गतीनुसार
५.शिक्षक केंद्रस्थानी	५.विद्यार्थी केंद्रस्थानी
६.एकांगी माध्यम	६.विविधांगी माध्यम
७.स्वतःशी संबंधित कार्य	७.सहभागात्मक कार्य
८.वास्तवावर आधारित अध्ययन	८.कौशल्यावर आधारित अध्ययन
९.खडू फळयाचा वापर	९.तंत्रज्ञानावर आधारित अध्ययन

इंटरनेट वापरणायांची संख्या सतत वाढत जाईल.

Internet users in Asia (2000)

आशिया ³२000´ मधील इंटरनेट वापरकर्ते

अ.Ë.	देश	इंटरनेट वापरणाáयांची संख्या	टक्केवारी
१	हागकाग	३४६0000	४८‰
२	इंडोनेशिया	४00000	0.१८‰
३	चीन	१७00000	१.३‰
४	भारत	४५00000	0.४५‰
५	जपान	३८000000	३0‰
६	मलेशिया	१५00000	७‰
७	फिलीपाईन्स	५00000	0.६‰
८	सिंगापूर	१८५0000	४४‰
९	साऊथ कोरिया	१६000000	३४‰
१0	तैवान	६४00000	२९‰
११	थायलंड	१000000	१.६‰
१२	व्हीएतनाम	१00000	0.१३‰

[Source:http://wwww.nua.ie]

वरील माहितीवरून इंटरनेट वापरणाáयांची संख्या किती प्रचंड आहे हे आपल्या लक्षात येते. म्हणजेच जागतिक स्तरावरही ईलर्नि ंगचाच वापर मोठया प्रमाणात होत असून ईअध्ययनाचे महत्त्व वाढलेले दिसते. भारतामध्ये मोबाईलद्वारे इंटरनेट वापरणाáयांची संख्या प्रचंड असून मार्च २0१४ अकेर ही संख्या १५ कोटी ५0 लाख पर्यंत तर जून २0१४ पर्यंत १८ कोटी ५0 लाखापर्यंत जाईल असा विश्वास इंटरनेट अड मोबाईल असोसिएशन ऑफ इंडियाने व्यक्त केला आहे.

अध्ययनार्थ्यांच्या दृष्टीने इ¹लर्निंगचे महत्त्व

१. विद्यार्थ्यांना त्यांच्या गतीनुसार शिकता येते.

२. विद्यार्थ्यामध्ये आत्मविश्वास निर्माण होतो.

३. ज्ञानाच्या कक्षा विस्तारल्या.

४. विद्यार्थ्यांना शिकण्याचे अनेक पर्याय उपलब्ध.

५. विद्यार्थी कृतीप्रवण बनतात.

६. स्थळ काळाचे वंधन नाही.

७. स्वअध्ययनाला स्वतःच दिशा देता येते.

८. स्वयंगतीने अध्ययन करता येते.

९. विद्यार्थी गतीशील होतात.

१0. विद्यार्थ्यांना तात्काळ प्रत्याभरण मिळते.

११. विद्यार्थ्यांच्या मनावरचा ताण कमी होतो.

१२. लिखाण कागद वेळ यांची बचत होते.

१३. अध्ययनार्थी वर्गावाहेरही सहकार्याने शिकू शकतात.

१४. अध्ययनार्थी वेगवेगळया अध्ययन स्टाईल्सचा वापर करू शकतात.

१५. विद्यार्थी विविध गटाशी ऑनलाईन चर्चा करू शकतात.

१६. स्वयंप्रेरणा निर्माण होते.

१७. जगातील तज्ञ मार्गदर्शकपर ज्ञान उपलब्ध होते.

अध्यापकांच्या शिक्षकांच्या दृष्टीने ईलर्निंगचे महत्त्व

१. अध्यापकांच्या ज्ञान व कौशल्याचा विकास.

२. अध्ययन व त्याची गरज समजते.

३. बहुविध पद्धतीने माहिती गोळा करता येते.

४. वेळेची बचत.

५. वेगवेगळया तज्ञ लोकांचे मार्गदर्शन घेता येते.

६. अध्ययनातील ज्ञानाच्या कक्षा रूंदावतात.

संस्थापकांच्याÉ प्रशासनाच्या दृष्टीने ईलर्निंगचे महत्त्व

१. अध्ययनपूरक वातावरण निर्मितीसाठी.

२. ICT मधील सोयीसुविधा उपलब्ध करणे.

३.वेळेची बचत.

४.पैशाची बचत. ¤प्रशिक्षकांचा पगारÊ सभागृहाचे भाडे¥

५.नोकरी व अर्ज भरणाáयांचे प्रमाण वाढेल.

६.बहुविध माहिती गोळा करता येते.

समारोप

विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तीमत्त्वाचा सर्वांगीण विकासास ई[1]लर्निंगमुळे वाव मिळत असून जगभरात त्याचा मोठया प्रमाणात वापर केला जात आहे. इलर्निंगचा प्रत्येक देशामध्ये मोठया प्रमाणात प्रसार व प्रचार झाला असून ईलर्निंग अध्ययनार्थ्यांना दिपस्तंभाप्रमाणे मार्गदर्शक ठरत आहे. ईलर्निंगमुळे शिक्षणक्षेत्रात मोठेमोठे बदल होऊन शिक्षण आनंददायी बनले आहे. जागतिक स्पर्धेत टिकण्यासाठी प्रत्येक देशाला ई[1]लर्निंगशिवाय पर्याय नाही असेच शेवटी म्हणावे लागेल व ईलर्निंगचे अनन्यसाधारण महत्त्व आहे हे मान्य करावे लागेल.

संदर्भ सूची

१. www.acevents.com.au/learninggatwork

२. murch.wordpress.com/2011/01105

३. conference.pixel.online.net/edu-future/common

४. www.bvicam.ac.in/news/India com 2009

५. arxiv.or/ftp/arxiv/papers/1208

६. www.apan.net/meetings/honolulu2004/materials

७. 202.29.13.241/steam/lifelong/arne

८. m.r.wikipedia.org

९. डॉ.किशोर चव्हाण फेब्रुवारी २००६ माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान इनसाईट पब्लिकेशन नाशिक.

१०.डॉ.रमा अश्विनकुमार डोणे डॉ.उज्ज्वला मधुकर डोणे प्रथमावृत्ती जानेवारी २००९ शिक्षणातील बदलते विचार प्रवाह फडके पब्लिकेशन कोल्हापूर.

११.जीवन शिक्षण महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद पुणे अंक १ एप्रिल २०१३.

१२.जीवन शिक्षण महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद पुणे अंक २ मे २०१३.

१३.जीवन शिक्षण महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद पुणे अंक१० जानेवारी २०१३.

१४.जीवन शिक्षण महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद पुणे अंक ११ एप्रिल २०१३.

SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES 2012 SRJIS

१५ .सकाळ पेपर पुणे जिल्हा ४ जानेवारी २०१४ .

SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES • 2012 • SRJIS